

Nachtzwaluwen in het Leenderbos en Groote Heide, 2009

Mark Sloendregt

De telling beslaat een periode van 15 mei tot en met 10 augustus en inmiddels zijn alle data van 38 avonden gerubriceerd. De monitoring van deze soort in het Leenderbos door vogelwerkgroep De Kempen werd gestart in 1987 en heeft tot op heden een ononderbroken reeks opgeleverd waarbij de trend significant positief is. Behalve deze jaarlijkse inventarisaties hebben in 2008 en 2009 broedbiologische onderzoeken plaatsgevonden.

Online invoer van waarnemingen en autoclusteren

Voor het bepalen van territoria van broedvogels gelden tal van voorwaarden zoals de aard en het aantal waarnemingen, datumgrenzen, bezoeken en de fusieafstand (handleiding BMP, 2004). Voor nachtzwaluwen gelden o.a. de datumgrenzen van 15 mei tot 10 augustus en een fusieafstand van 300 meter (handleiding LSB, 2004). In het uiterste geval liggen de buitenste waarnemingen op 450 meter van elkaar. Territoria hebben dus een maximale doorsnede van anderhalf maal de fusieafstand. Deze regel is van toepassing indien er van uitsluitende waarnemingen geen sprake is. Omdat in Boswachterij Leende 'veel' nachtzwaluwen voorkomen werden door mij waarnemingen

van enkel en alleen roepende en/of foeragerende exemplaren 'buiten beschouwing' gelaten. Ook zangposten die niet kon worden gelokaliseerd – plaats onzeker – werden om die reden ook buiten beschouwing gelaten. Getracht werd om gedurende het seizoen van zoveel mogelijk territoria uitsluitende waarnemingen te verzamelen over een periode langer dan tien dagen. De recorder werd daarbij zelden gebruikt. Dit jaar werden alle 190 waarnemingen behalve handmatige gekarteerd ook online ingevoerd op de site van SOVON en automatisch geclusterd ('ABITAS handleiding' en 'handleiding online invoer BMP en autoclusteren, versie 1, 2009'). Het verschil was klein met maar drie territoria meer bij het 'autoclusteren'. Uiteindelijk werd het aantal van 62 territoria gevonden bij het autoclusteren aangehouden.

Interpretatie broedseizoen

De inventarisatie in 2009 resulteerde in 62 territoria, daarvan kwamen er 47 in het Leenderbos voor (figuur 1). In vergelijking met voorgaande jaren een toename die zich vooral voordeed in het bosgebied met recente kapvlakten tussen de Galberg en het Klein Hasselsven. Veel paren kwamen voor op kapvlakten en halfopen heide. De laatste jaren is veel geschikt biotoop ontstaan door grootschalige kap. De heideterreinen in het Leenderbos worden tegenwoordig met elkaar verbonden door corridors. Op de Groote Heide werden 14 territoria geteld.

Getracht is om van zoveel mogelijk territoria waarnemingen te verzamelen over een periode langer dan tien dagen. Gezien de omvang van het gebied is dat een moeilijk te vervullen taak voor enkele fanatieke tellers. Om die reden is een goede opkomst van leden tijdens simultaantellingen belangrijk, zoals op vrijdagavond 26 juni. Op die avond werd de Groote Heide bezocht en met als resultaat twaalf uitsluitende waarnemingen. De zomer werd gekenmerkt door warm, zonnig en vrij droog weer. Op slechts twee avonden waren de omstandigheden slecht door regen. De zangactiviteit verschilde per avond waardoor soms al om kwart voor elf in juni geen zingende nachtzwaluwen meer werden waargenomen. Begin juni werden diverse paren baltsend aangetroffen en een zacht kolkend ratelen was van dichtbij te horen soms gevolgd door het 'vleugklappen' van de man. In juli werden in de schemering meer foerageervluchten gezien dan eerder in het seizoen, paren waren drukdoende met het broedsel.

Resultaten 2009

Vanaf 1987 wordt het gebied jaarlijks geïnventariseerd en vanaf 2000 zijn daar de Groote Heide en Gastelse Heide - grenzend onder het Leenderbos - aan toegevoegd. De omvang van het onderzoeksgebied is ongeveer 1600 hectare groot. De populatie in het Leenderbos is in vergelijking met 1987 ruim verdubbeld. De toename vond plaats in het deelgebied Galberg, ten noorden van de Bruggerdijk, op kapvlakten en corridors.

Op de Groote Heide werden dit jaar 14 territoria geïnventariseerd. In 1997 werden door Hans Hermans over vier avonden dertig territoria aangetroffen in het Leenderbos en Groote Heide. In ons verenigingsblad schreef hij over de Groote Heide het volgende: "Op de Groote Heide zijn 6 territoria gevonden, een verdubbeling van het aantal van vorig jaar. Het vorige hoogste bekende aantal hier komt uit 1991 met 5 territoria (Bijlsma, R. 1991). Het toeval (?) wil dat ook op de Strabrechtse Heide in 1997 een verdubbeling - van vier naar acht- is geconstateerd (mondelinge mededeling J.E. Kikkert)". De laatste jaren schommelt de populatie tussen de vijftig en vijfenvijftig territoria.

Dit jaar werd zelfs het aantal van tweeënzestig bereikt. In 1991 werd een broedvogelkartering uitgevoerd in Boswachterij Leende door Rob Bijlsma en in 2000 door Symen Deuzeman. Er werden toen respectievelijk 18 en 31 territoria vastgesteld. Dit jaar is door Pieter Wouters (SOVON) hier ook een broedvogelkartering uitgevoerd maar de inventarisatie van nachtzwaluwen werd aan vogelwerkgroep De Kempen uitbesteed.

In het bijzonder:

- Jap Smits, beheerder SBB te Leende.
- Ton Geerts, Bjorn van Gestel, Tom Heijnen, Wim Jacobs, Jan Kolsters, Henk Munsters, Gerrit Vink, Edwin van der Werf, Roel Winters, Jan Wouters, Piet Wuyts, Peter Zomer (VWG De Kempen)
- Jac Seijkens (IVN Leende)
- Wiebe Witteveen (WRN)
- Pieter Wouters en Henk Sierdsema (VWG De Kempen en SOVON) ■

Dank

Graag willen we alle personen bedanken die hun medewerking hebben verleend aan de nachtzwaluwinventarisatie 2009.

Figuur 1 Stippenkaarten 2009, drie plots.

